

IX. Erdélyi Tudományos Diákköri Konferencia

Kolozsvár, 2006 november 25-26

Az „Én”-től a „Te”-ig

Témavezető tanár:

Dr. Liviu Jitianu

Adjunktus

Babes- Bolyai Tudományegyetem

Római Katolikus Teológia Kar

Szerző:

Czumbil Rita Tünde

Babes -Bolyai Tudományegyetem

Római Katolikus Teológia Kar

Szociális munka Szak, IV év

Tartalomjegyzék:

0.Bevezető.....	3. oldal
1.Dialógus Isten és az ember között.....	4. oldal
2.A lét és a transzcendens közötti viszony.....	6. oldal
3.A láthatatlan iránti vágy.....	8. oldal
4.A lakozás.....	8. oldal
5.Termékenység és transzcendencia.....	9. oldal
6.Transzcendens és az ember.....	9. oldal
7.Összefoglaló.....	11. oldal

0. Bevezető

Az Isten-kérdésben bennfoglaltan megjelenik a létre való rákérdezés.

A lét ajándék, amelyet egy felsőbb transzcendenstől kaptunk ajándékkul, a kapcsolat, mellyel ennek a létnek a birtokában vagyunk, a dialógus révén ismerhető meg.

A megismerés a dialógus által valósul meg és nagy szerepet játszik a kinyilatkoztatás is ebben a folyamatban. A lét ajándék jellege egységesnek mondható, mivel egységes a teremtő aktus is, amelyet a legfelsőbb Valóságtól kaptunk.

Mikor dialógusról beszélünk szem előtt, kell tartanunk azt, hogy csak akkor valósulhat meg a párbeszéd, ha két személy között zajlik és mindketten nyitottak egymás felé és aktívan részt vesznek ebben. Ebből kiindulva arra következtethetünk, hogy az én- te kapcsolatban, egy külön létállapot alakul ki, létező valósággá válik.

Az emberek közötti nyelv és a lét maga a kinyilatkoztatás hordozójává lesz. Így a világ az ember szempontjából nem más, mint kapcsolatok teremtése a létezőkkel, a láthatókkal és a Láthatatlannal.

Az „Én” bizonyos szempontból másokat is tartalmazza, mert a dialógus révén a másokban a „Te”-ben önmagunkat találjuk meg.

1. Dialógus Isten és az ember között

A dialógus a gondolkozásban a létértelmezés előfeltételeként jelenik meg, a lét pedig új értelmezésként az Isten-kérdést vonja maga után, hiszen így beszélhetünk a kinyilatkoztatásról is, mint dialógusról.

Ez a dialógus séma Martin Bubernél jelenik meg.

Buber a filozófiájában az „Én” és „Te” kapcsolatáról beszél, amiben az „Én”-re összpontosít. Nem az „én” a létem oka, hanem ajándék, melyet Istentől kaptam, az ő szeretetből megvalósított tette, hiszen ő a világban, mint transzcendens tevékenység jelenik meg. Ezt a tevékenységet egységes teremtő aktusként foghatjuk fel, mely biztosítja a világ egységét. Isten jelenléte valósul meg a világban, mely minden létező valós alapját képezi. Az emberi lét ajándék, mely kívülről kapott, nem „én” vagyok a létem oka, ez az ajándékozott lét Isten egységesítő tette a világban, ahol transzcendens tevékenységként jelenik meg. Egységesített, mivel az egy Isten valósította meg a teremtő aktust.¹

Az „Én” és „Te” kapcsolat egységes létállapotot alkot, ez a létállapot az örökkévalósággal helyettesíthető. Ez a kapcsolat a beszéden keresztül válik létező valósággá, hiszen akkor beszélhetünk emberről, ha megjelenik a szó, nyelv és a dialógus. Az emberi dialógus az Istentől való megszólítottásra vezethető vissza, hiszen Isten megszólított bennünket és szól hozzánk, mi azáltal létezhetünk, hogy Istennek válaszolunk, létünkkel válasz adunk. Ezáltal szó-képűek leszünk, dialógust folytatunk Istennel.

Buber a létet úgy fogalmazza meg, mint az emberek közötti nyelvet, vagyis beszédet. A nyelv, amelyet felfoghatunk úgy is, mint a létet magát, a kinyilatkoztatás hordozóját. A nyelvben jelenik meg Isten, az ember és a világ egymáshoz való viszonya és egymáshoz való tartozása.²

A zsidó hagyományban is a beszéd részét képezi az „Én” és „Te” kapcsolat, vagy párbeszéd, melyek harmonikus kapcsolatban vannak egymással, létükben függenek egymástól.

---

¹LIVIU JITIANU, *A gondolkodás dialógus jellege. Az egymásra utaltság előfeltételei*. In: PÉTER J. EMLÉKKÖNYV: *Új ég és új föld*, Szerk: Tempfli Imre-Vencser László, Szent Maximilian Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 41.

²Vö. uo., 38.

Hiszen megfogalmazhatjuk úgy is, hogy minden létező csak akkor nyer létállapotot, ha más létezővel is kapcsolatban áll a valóságon keresztül. Így tehát a zsidó-keresztény hagyományban a Sinai hegyen megkötött szövetség a kinyilatkoztatás értelmezésében Isten és az Ő választott népe között alapozta meg a kapcsolatot.

Erre a kapcsolatra minden ember meghívást kapott, mellyel megalapozta létét a dialógusban Istennel.³

Az élet maga a valóság, mert csak azt nevezhetjük valóságnak, amit megélhetünk, vagy már megéltünk. A teljességet csak az evilági létben érhetjük meg, és öntudatunk csak akkor válik világossá számunkra, ha az életünkben jelen levő eseményekből indulunk ki. Így megállapíthatjuk azt, hogy az ember nem más, mint a világban való levés. Emberi létünk a társadalomhoz tartozik, létünk teljességét pedig az életből érhetjük meg, mely a megélés és tapasztalás találkozáspontja, melynek fő alapfeltétele a kapcsolat. Hiszen kapcsolat nélkül nincs sem tapasztalat, sem dialógus.

Az élet és valaminek a megélése életünk során egységet alkot, ebből kiindulva mondhatjuk azt, hogy a világ lényegét nézve nem más, mint maga a kapcsolatok teremtése. Így ha a létező valóság egységét figyeljük meg, akkor megállapíthatjuk, hogy a világban való létünk kapcsolathoz hasonlít a létezőkkel, melyek jelen vannak a világban, a világban való létünk formáját a kapcsolatban álló létezők sokasága adja meg.⁴

A világban levés („itt-lét”) sohasem egy önmagában álló valóság, hiszen a lét, melyben „én” vagyok, a valóság létalapjához tartozik, a rajtam kívül álló világhoz való tartozást jelenti. A világban való lét vagyis, az élet egyedi, így a világ egységét egyszerre egyetlenségét is képezi maga a Logosz, mely szintén Egyetlen.⁵ Ezáltal az élet a magam egyetlenségét, az Egységhez kapcsolódó egyedi tartozást jelenti, hiszen az „én” egységes létem a másikat, másokat is tartalmazza, azáltal, hogy megjelenik a dialógus, melyben önmagunkra is találhatunk. Ez az emberi kapcsolatok fontosságát jelenti az emberi lét egyedi, de ugyanakkor önmagából kilépő és másokhoz is kapcsolódó, a dialógus által. Itt megemlíthetjük az Isten utáni vágyakozásunkat, mely a közösség utáni vágyban és abban való részvételben nyilvánul meg. Létünk az, ami köztem és közted, tehát köztem, és mások között valósul meg.⁶ Az emberek és a világ közötti viszony egy létező valóság, mely köztünk van, és valósággá válik. Azonban az „Én” és „Te” kapcsolatban nem csak az „Én” valósul

---

³ Vö. uo., 39.

⁴ Vö. uo., 40.

⁵ Vö. uo., 40.

⁶ Vö. uo., 42.

meg, hanem a „Te” mássága is, melyből megtapasztalhatjuk Isten és a világ között létező valóságot. Ebben a kapcsolatban a jelenné válás a fontos, az örök Jelenváló, mely minden történésnek a forrása, a határtalan „Te” aki az örök élet kapuját tárja fel előttünk.

Tehát a lét nem más, mint kapcsolat, kapcsolatban levés, vagyis létezni, embernek lenni, hiszen az ember azáltal válik valósággá, hogy kapcsolatot teremt. Így önállósul és „Én”-né válik. Az ember életében kettős kapcsolat valósul meg, a találkozás és a megtapasztalás, ez a kettő határozza meg egyetemesen az embert és a világban való létét.

Megvalósul a dialógus a másik emberrel, a környezettel és a világgal. Kijelenthetjük azt, hogy kapcsolat nélkül az Én és Te, nem valósulhat meg, hiszen értelmet akkor nyer a kapcsolat, ha létüket tekintve közvetlenné tudnak válni egymással szemben. Hiszen a lét és a dialógus által valósul meg az emberi kapcsolat, melyet a Jelenválótól kapunk a kegyelem által. Az „Én” és „Te” dialógust a kettőnk közötti kapcsolatra vezethetjük vissza, melynek folytán létrejön a párbeszéd, mivel a dialógus két személy között jön létre, de mégis mindkettőt felülmúló valóság, és csak az emberi kapcsolatok szempontjából érthető meg. A szó és a dialógus csak alárendeltjei az én te közötti létalkotó nyelvnek.⁷

2. A lét és a transzcendens közötti viszony

Az ember az által lesz emberré, mert kapcsolatot teremt, ebben a kapcsolatban a másik ember létét és másságát feltételezi, hiszen e másság hordozója minden ember, melynek értelmet a világban való léte adja. Bár az emberi lét önmagában megfoghatatlan, de létünk milyensége megérthetővé válik számunkra, ez ad értelmet létünknek, ajándékként kell felfognunk, amit Istentől kaptunk, azáltal, hogy kapcsolatot teremtünk a másikkal, feltárjuk magunkat előtte, és ő is feltárulkozik. Így részesülhetünk a másik létéből és létünk értelmet nyer. Ennek a részesedésnek az oka a szellem, vagyis a lélek és ez által részesedünk a világ létéből.⁸

Buber rendszerének központjában az ember áll, aki megpróbálja a világot úgy szemlélni, mint személyes valóságot és a másokkal való kapcsolatnak személyes jelleget próbál adni. De ugyanakkor jellemző az emberre az is, hogy kapcsolatot tart fenn a világgal, a természettel és a szellemi valósággal is. Így tehát megállapítást nyer az, hogy az ember személyes megtapasztalásban és a természethez való kötődésben érthetjük meg az embert. Ezen a kapcsolaton belül elsődleges az emberekkel való viszony, hiszen az emberközi

---

⁷ Vö. uo., 43.

⁸ Vö. uo., 43.

kapcsolat adja meg az értelmét a létünknek és más kapcsolatunknak. Szembesülök a „Te”-vel, mely betölti létem.⁹

A kinyilatkoztatásban találkozhatunk Istennel, melyben Ő feltárja magát nekünk, önként mutatkozik meg nekünk, Ő a találkozás kezdeményezője, de lényegét tekintve nem megismerhető, viszont a világ dolgaiból felismerhető. Ebben az összefüggésben világossá válik számunkra, hogy a kinyilatkoztatás nem az isteni titok feltárását határozza meg, hanem Isten és az ember közötti dialógusra összpontosít, és ezt valósítja meg. A kinyilatkoztatás tartalma az Istennel való kapcsolat lesz a mi kapcsolatunk vele, mert „az ember Isten szeretetében lakik” - Buber szerint.¹⁰

Szoros kapcsolatban állunk a történelemmel, melyről létünket meghatározó időként is beszélhetünk, aminek minden pillanatában változások mennek végbe. Ezzel kapcsolatban állunk, mindezek eredményeként létünk állandó jelleggel újjászületik, tehát a dialógus-jellegű létértelmezés a létnek időbeliséget tulajdonít ez által. Mivel a lét nem önmagában fennálló örök valóság, hanem időbeli és dialógus-jellegű kapcsolatot.

A lét mindig lesz, amiben az ember önmagát folyamatként éli meg, létének megelője olyan módon, hogy közben az időhöz van kötve. Emberi létünk megtapasztalása közben Istent is megismerhetjük, ahogy értelmünkkel transzcendenciáját megismerhetjük.

Istennel tökéletes Én –Te kapcsolatot nem lehet megvalósítani, de ennek ellenére Isten a létünk oka, hordozója és meghatározója. Ide vezethetjük vissza az ember szóképűségét, hiszen az ember beszélő lény és a beszéd hallgatója, ami által megvalósul a dialógus. De mindennek ellenére Isten számunkra ismeretlen marad.

Emmanuel Lévinas szerint a buberi kapcsolat nem más, mint a találkozást eszköze, mely csak akkor valósulhat meg igazi kapcsolatban, ha az ember maga is találkozni akar. Lévinas beépíti ez a sémát a filozófiai rendszerébe, mely szerint a kapcsolat az „Én” és „Te” között jön létre. Ebben a kapcsolatban létezünk, de eszerint kizár mást, mely csak akadályoz a kapcsolat megtartásában.

Lévinas a szeretet fogalmából indul ki, miszerint szeretni a másikat és szeretve létezni, azt jelenti, hogy egybeolvadni a szeretet személlyel.¹¹ Ez a kapcsolat csak két személy közösségében lehetséges, mégis mindketten az örök Jelentő valóságra, Istenre mutatnak rá. Istennel lehetséges egy szeretet kapcsolat, mely megvalósítható, de Isten mindig rajtunk kívül álló valóság marad, és a helyes kapcsolatunk vele azt jelenti, hogy Ő számunkra egy rajtunk kívül álló valóság, akitől a szeretet törvényét kaptuk. Isten végtelenül Más, önmagát a szeretet törvénye által felfedi előttünk, mégsem azonosítható a szeretettel, mert ez Isten immanens

---

⁹ Vö. uo., 44.

¹⁰ Vö. uo., 45.

¹¹ Vö. uo., 47.

voltát emelné ki a transzcendens helyett, az ember ugyan magára talál ebben és önmagát meg tudja valósítani.

A kinyilatkoztatásban feltárulkozik nekünk Isten, a végtelen Más elérhetővé válik azáltal, hogy megmutatja magát nekünk, de ez nem jelenti azt, hogy teljesen megérthetővé is lesz. Személyként válik közelivé, ezáltal kezdeményez személyes kapcsolatot velünk.

3. A láthatatlan iránti vágy

A láthatatlan iránti vágyakozásunk egy ismerősnek tűnő világ felől egy idegen felé halad, mely a transzcendens. E vágyakozásunk egy egészen más dolog felé mutat, mely az abszolút Más, nem visszafelé törekszik, ami az e világi dolgokra irányul, hanem Isten felé, aki a valóság létalapja. A Más nem úgy „más”, mint a kenyér, melyet eszem, az ország ahol lakom, a táj, amelyet szemlélek, mint ahogyan saját magam néha saját magamnak: ez az „Én”, ez meg a „Más”. E valóságokkal „táplálhatom” és bőségesen kielégíthetem magam, mintha a pusztán hiányt szenvedtem volna bennük.¹² A köznapi értelemben vett vágyakozásunk a szükségletek felé mutat, amik a földi lét tartozékai, de mégsem mutat túl, a földi valóságon.

A metafizikai vágy egy más világra, egy más transzcendentális vonatkozású vágyra utal.¹³ Nem e világi, hanem teljesen más, a természettől idegen, mely nem volt sem hazánk, és nem is éltünk benne. Nem támaszkodik semmi felé előzetes ismeretre, sem tapasztalatra.

4. A lakozás

Az emberi élet egyik legfontosabb színhelye a lakozás, amely arra szolgál, hogy életünket megóvjuk a rossz időjárástól, hogy elrejtjük az ellenség és a tolakodók elől. A ház kitüntetett szerepe nem abban rejlik, hogy az emberi tevékenység végcélja hanem, hogy annak feltétele, és ebben az értelemben a kezdete. A lakhely, mint épület valóban a világ tárgyai közé tartozik, de ez az odatartozás nem számolja fel ama tény horderejét, hogy minden tárgyra még az épületekre irányuló gondolat is egy lakhelyből kiindulva áll elő.

Lévinas szerint konkrétan a lakhely nem az objektív világban helyezkedik el, hanem az objektív világ helyezkedik el a lakhelyhez képest. A lakozást emberi testek és épületek

---

¹² LÉVINAS E. Teljesség és végtelen, Jelenkor Kiadó, Pécs 1999, 17.

¹³ Vö. Uo. 18. A vágy akkor abszolút, ha a vágyó lét halandó, a vágyott pedig láthatatlan. A láthatatlanság nem a kapcsolta hiányát jelzi, hanem olyas valamivel való kapcsolatokat von maga után, ami nem adott, aminek nincs ideája. A vágy mértéktelenségét jelöli az abszolút más iránti vágyakozás. A másra vágyakozunk és e törekvést semmilyen testmozgás nem csökkentí, hiába körvonalazódnak egy ismerős, vagy jönne létre egy új simogatás. A fenség dimenzióját a metafizikai vágy nyitja meg. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a vágy meglehet cselekvések nélkül, csupán azt, hogy a cselekvés nem beteljesülés.

bizonyos összekapcsolódásának tudatára ébredéseként bemutatni annyit tesz, mint mellőzni elfelejteni a tudat dolgokba való áramlását, ami a tudat számára nem a dolgok megjelenítésében, hanem konkretizálódásuk sajátosságában áll.¹⁴

Az ember egy maga által létrehozott lakhelyre vonul vissza és a behúzódás révén itt talál menedéket és itt óvva és védve érzi magát. A bensőséges visszahúzódással azonban vigyáznunk kell arra is, hogy a világtól való elzárkózás révén ne váljunk magányosakká.

A Más, amelynek a jelenléte diszkrét távollét, ahonnan kiindulva a belsőség övezetét jellemző vendégszerető befogadás megy végbe, ez a más a Nő. A nő a behúzódás, a Ház, a lakozás bensőségességének feltétele.

Létezni ugyanazt jelenti, mint lakozni, behúzódni, behúzódás az önmaga felé haladás, mint menedékhelyre történő visszavonulás, mely vendégszeretnek, várakozásnak, az ember általi fogadásnak felel meg, amikor a még nem szólaló nyelv lényegi lehetőségként marad meg.

5. Termékenység és transzcendencia

A transzcendencia nem a személy, mint „egyszerű viszony”, a lét eseményén kívül helyezkedik el. A létezés formája, melyben többszörösen megvan az egyszerű viszony, a tárgy és a szubjektum eseményévé változik. Nem pusztán megismerésről beszélünk, hanem a Létet a létrejövessel helyettesíthetjük, aminek folytán elképzelhetjük a létünkhöz képest külsődleges jellegét. A létező továbbra is hatalom marad, és transzcendenciája kiemelkedővé válik.¹⁵

Magában a létezésben többszörösség és transzcendencia rejlik, transzcendencia ahová az „Én” nem elragadtatik, mivel a fiú nem én, és mégis én vagyok a gyermekem, mivel a gyermekem egy része annak ami én is vagyok. Az én termékenysége maga a transzcendenciája.¹⁶

6. Transzcendens és az ember

Az Istennel való viszonyunkkal kapcsolatban a teremtményből kiindulva haladunk a transzcendens felé, az ember viszonyát vizsgáljuk Istennel.

Meg kell vizsgálnunk a viszonyt, amelyben végső lényegét tekintve a teremtményiség viszonyát jellemezni akarjuk.

---

¹⁴ Vö. uo., 125.

¹⁵ Vö. uo., 235.

¹⁶ Vö. uo., 237.

Filozófiai kijelentésről beszélünk, melynek tárgya, bár csak utólag értelmezhető teológiailag mégis, olyan valóság, melynek megalkotásában Isten kegyelmi működése is részt vett, vagy pedig teremtményiségünkre vonatkozó kijelentés melynek tárgya és szubjektuma teljes egészében a kinyilatkoztatás teológiájába tartozik.¹⁷

Isten és közöttünk lévő viszony eredeti tapasztalatát a „teremtményiség” szó értelmezi helyesen. A szó elsődleges és eredeti értelmezésében a teremtményiség, olyan viszonyt jelent, mely csak a transzcendentális tapasztalás folyamán belül ismerhető meg, nem pedig abból, hogy valamilyen dolgot egy másik dologból okol meg. A teremtményiség tehát, teljesen egyedül álló, csak egyszer előforduló viszony és ezért sajátos helye van, amely csak a transzcendentális tapasztalaton belül ismerhető meg.¹⁸ A transzcendencia folyamatában szerzünk tapasztalatot arról, hogy mit jelent a teremtményi voltunk, ez egy állandó folyamat, mely minden ember életében éppen úgy tart, mint létének előző pillanatában. Ez azt jelenti, hogy a létezőnek és az időnek, amelyben az ember él ugyanaz a teremtője, maga a Létrehozó, aki egyúttal az időnek is az alapja. Az ember, mint teremtmény igent mond a létére minden cselekedetében. Isten a megismerésnek az alapját képezi az emberi voltunk, ha őt megnevezzük szorosabb kapcsolatba kerülünk vele.

Az ember és a világ volta a keresztény tanítás szerint teremtett és teremtményiség, mert a világ folyton Isten szabad létrehozása által lesz teljessé. A teremtés teljesen Istentől való és tőle függ, de Isten vele szemben nem függ a világtól, vagyis szabad marad.

Csak az az ember értheti meg a szabadságát, melyet teremtményi volta miatt Istentől kapott, aki azt szabadon vállalja cselekvésében és gondolkodásában. Ha tisztában vagyunk azzal, hogy mit jelent a más, ami mégis tőle származik, ez a mindenre kiterjedő származási kapcsolat az önállóságot alapozza meg. Ha átéljük a szabadságunkat, úgy hogy közben nem szakadunk el Istentől. Ebben a szabadságban az ember fejlődik, és felelősnek érzi magát Isten előtt és vállalja tetteinek következményeit.¹⁹

Itt válhat világossá, hogy az ember tetteiben önálló, szabad, de ugyanakkor teljes egészébe Istentől függő.

Ezért a teremtményiség midig azt a kegyelmet és parancsot is jelenti, hogy az ember fogja fel és fogadja el önmagát, mint igazi valóságot, de ebben a mivoltában ugyanakkor Istenhez tartozót, Isten titkára irányultat, akinek ez a titok a jövője.

---

¹⁷ RAHNER K. A hit alapjai, Budapest, 1985, 93.

¹⁸ Vö. uo., 94.

¹⁹ Vö. uo., 97.

7. Összefoglaló

Az „Én” és „Te” viszony a transzcendenssel és két ember között való felismerhetőségének lehetősége abban rejlik, hogy meg tudunk nyílni egymás felé, képesek vagyunk arra, hogy szeretettel, türelemmel és odaadással forduljunk a másik felé.

Ez a belülről jövő adottságunk a transzcendenstől kapott ajándék, hogy megismerhessük a bennünk és a másikban rejtőzködő Istenarcot. Felismerése segít abban, hogy a másik emberben a másik létben felismerjem önmagamat. A teremtett és a teremtő viszonyáról beszélhetünk ugyanakkor a teremtett dolgok, lények egymás közötti viszonyáról.

A befogadásról és a befogadotról, ami az embernek jár, lényének minden aktusát befolyásolja az állal, hogy tartozik egy másik lényhez, egy másik individuumhoz. Kevés azonban azt mondanunk, hogy a létnek önmagában van a forrása és csúcsa mivel, hogy a transzcendens, a mindenható fele vonzódása is megcáfolja ezt. A transzcendensre való vágyódása, a mindenség felé való kapaszkodásban, és az embertársak iránti szeretetben nyilvánul meg.

Az ember a társas kommunikációban a dialektus által megtalálja az emberi kapcsolatban a szépet, és így kialakul a beszéd, Istennel való viszonya azonban sokkal komplexebb, sokkal több annál, hogy az emberi kommunikációk szintjére leredukálhatnánk.

Bibliográfia:

Emmanuel Lévinas: teljesség és végtelen, Jelenkor Kiadó,

Pécs 1999

Karl Rahner: A hit alapjai, Budapest, 1985

Tempfli Imre- Vencser László: Új ég és új föld, Szent

Maximilián Kiadó, Budapest